

5 ta' Ottubru, 1998

Imhallfin:-

S.T.O. Joseph Said Pullicino B.A. (Hons.), LL.D. - President
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.
Onor. Joseph D. Camilleri LL.D.

Louis Caruana

versus

Michael Gatt *et noe*

Appalt - Xoghol ta' Tikhil, Tibjid u Tqeghid ta' Katusi

L-attur agixxa ghallex ippretenda bilanè ta' prezz. Il-Qorti ta' l-Appell ikkonfermat is-sentenza ta' l-Ewwel Qorti fejn çahdet it-talbiet tieghu.

Il-Qorti:-

Fit-3 ta' Novembru, 1995, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili ppronunzjat din is-sentenza fi proceduri ntavolati quddiem l-allura Qorti tal-Kummerè li biha çahdet it-talba attriçi ghall-hlas ta' bilanè pretiż mill-attur ghall-prezz ta' appalt ta' xoghol ta' tibjid u tikkil;

“Il-Qorti:-

Rat iè-çitazzjoni li biha l-attur ippremetta:

“Illi l-attur huwa kreditur versu l-konvenuti *nomine* fis-somma komplessiva ta' elf, sitt mija, tnejn u tmenin lira u hamsa u ghoxrin centeżmu (Lm1682.25,0) rappreżentanti din is-somma xoghol ta' *plastering*, bilanè minn somma akbar skond fattura annessa u mmarkata bhala dokument A u oltre dan xoghol ta' stokkjar fil-bibien ta' barra tal-lukanda San Pawl, ftuh ta' drenagg, taqlib ta' bjut, tikkil fil-kuridur u prezz ta' zebgha ghall-kuriduri;

Illi l-konvenuti *nomine* nterpellati biex ihallsu baqghu inadempjenti;

Talab li din il-Qorti tikkundanna l-konvenuti jhallsu s-somma ta' elf, sitt mija, tnejn u tmenin lira u hamsa u ghoxrin centeżmu lill-attur;

Bl-ispejjeż u bl-imghax”;

Rat id-dikjarazzjoni gġuramentata u l-lista tax-xhieda ta' l-attur;

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet tal-konvenuti *nomine* li biha eċċepew:

“Illi t-talba attriċi hija nfondata fil-fatt u fid-dritt u għandha tiġi miċhuda bl-ispejjeż kontra l-attur stante li ebda ammont kwalsiasi ta' flus ma huwa dovut minnhom lill-istess attur, li invece jinsab imħallas per saldo kif jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

Salvi eċċezzjonijiet oħra”;

Rat id-dikjarazzjoni gġuramentata u l-lista tax-xhieda ta' l-istess konvenuti *nomine*;

Rat id-digriet tal-31 ta' Jannar, 1990, li bih gie nnominat bħala perit l-A.I.C. Ian Zammit bl-inkarigu u fakoltajiet lill mogħtija bl-istess digriet u d-digriet mogħti fl-10 ta' Ottubru, 1994, li bih l-imsemmi perit gie sostitwit bl-A.I.C. Michael A. Refalo;

Rat ir-relazzjoni tal-perit għudizzjarju l-A.I.C. Michael A. Refalo prezentata fit-3 ta' Marzu, 1995, u maħlufa fl-udjenza tat-3 ta' April, 1995;

Rat il-verbal ta' l-udjenza tad-9 ta' Ġunju, 1995, li biha il-kawża għet differita għas-sentenza;

Rat l-atti l-oħra tal-kawża;

Ittrattat;

Ikkunsidrat:

Illi l-perit gudidzjarju *inter alia* wasal għall-konkluzjonijiet li qed jigu riprodotti hawn taht u ċjoè:

“Għaldaqstant hija l-opinjoni ta’ l-esponent li l-attur mhux iggustifikat f’li jippretendi li jithallas b’rati oghla minn dawk indikati fil-ftehim iffirmat minnu u minn Charles Buhagiar għas-soċjetà konvenuta; liema ftehim jirrizulta mill-provi li huwa dak a fol. 20 tal-proċess u ċjoè dokument X anness mad-dikjarazzjoni tal-konvenuti *nomine*;

Hija ukoll l-opinjoni ta’ l-esponent illi l-attur ipprova li, oltre x-xogħol elenkat fil-kont maħdum mill-perit Micallef, sar xogħol iehor li huwa stmat li jiswa Lm125.92,0, filwaqt li l-konvenuti *nomine* ppruvaw li x-xogħol taht l-*items* 1G u 13A, B u C fil-kont tal-Perit Micallef għandhom jitnaqqsu peress li dan ix-xogħol ma sarx;

Hija inoltre l-opinjoni ta’ l-esponent illi l-attur mhux iggustifikat f’li jippretendi li jithallas oltre r-rata miftehma għall-katusi. Il-kwalità tal-katusi ma ssemmitx fil-ftehim. Dwar iż-zieda fil-prezz taż-żebgħa l-esponent ma jistax jaċċetta li din kienet dovuta għall-gholi fil-prezz taż-żebgħa Sigma fuq iż-żebgħa Murisan; u dan mhux biss minn dak li xehed Charles Buhagiar u z-żebgħa Sigma rrizultatlu li hija orhos miż-żebgħa Murisan; iżda ukoll għaliex li kieku kien kif qed isostni l-attur, iż-zieda fiż-żebgħa fuq gewwa u fiż-żebgħa fuq barra kienet tkun l-istess għaliex iż-zieda tirrifletti biss zieda fil-materjal (żebgħa). U dan ma jirrizultax hekk; filwaqt li r-rata taż-żebgħa fuq gewwa għoliet b’50 ċenteżmu, ir-rata għaž-żebgħa fuq barra għoliet b’25 ċenteżmu. Però lanqas ma huma ggustifikati l-konvenuti *nomine* li jippretendu tnaqqis minhabba li z-żebgħa Sigma hija orhos miż-żebgħa Murisan, kif allegaw. Hija l-

opinjoni ta' l-esponent li ma hemm xejn xi mtaqdar fiż-żebgħa Sigma; u la fil-ftehim ma ssemmietx il-marka taz-żebgħa, il-prezz għandu jibqa' bħalma hu fil-ftehim;

Lanqas ma jaqbel l-esponent li mill-kejl kellhom jitnaqqsu l-aperturi, kif qed isostnu l-konvenuti *nomine*. Hija l-konswetudini li l-kejl isir bil-magħluq u ɔjoè kompriż l-aperturi, u għalhekk la ma sarx ftehim għall-kuntrarju, hija l-opinjoni ta' l-esponent li l-Perit Micallef kien korrett meta kejjel bil-magħluq;

Finalment, hija l-opinjoni ta' l-esponent illi l-attur mhux ġustifikat li jippretendi li l-konvenuti *nomine* jhallisu nofs id-drittijiet (1%) tal-Perit Micallef. Dan inkarigah l-attur biex jaħdimlu l-kont; u dana wara li spiċċa mix-xogħol; il-Perit Micallef ma kienx il-perit diriġenti x-xogħol u l-fatt li Charles Buhagiar ma oġġezzjonax għall-perit ma jfissirx li b'daqshekk inkarigah għal dan ix-xogħol ta' kejl;

Għaldaqstant, il-kont tal-Perit Micallef għandu, fl-opinjoni ta' l-esponenti, jiġi rivedut kif ġej:

Item 01A: 8.181 q.kw.	@ Lm3.50	Lm28.63,0
5.726 q.kw.	@ Lm2.25	Lm12.88,0
01B: 5.959 q.kw.	@ Lm3.50	Lm20.86,0
7.558 q.kw.	@ Lm2.25	Lm17.01,0
01C: 5.875 q.kw.	@ Lm3.50	Lm20.56,0
7.984 q.kw.	@ Lm2.25	Lm17.96,0
01D: 3.239 q.kw.	@ Lm3.50	Lm11.34,0
10.563 q.kw.	@ Lm2.25	Lm23.77,0
01E: 3.628 q.kw.	@ Lm3.50	Lm12.70,0

	9.994 q.kw.	@ Lm2.25	Lm22.49,0
01F:	3.443 q.kw.	@ Lm3.50	Lm12.05,0
	9.674 q.kw.	@ Lm2.25	Lm21.77,0
01G:	Nil		Nil
	36.811 q.kw.	@ Lm2.25	Lm82.82,0
02:	616.400 m.kw.	@ Lm0.50	Lm308.20,0
03:	1232.800 m.kw.	@ Lm0.50	Lm616.40,0
04A:	73.622 q.kw.	@ Lm3.50	Lm257.68,0
04B:	179.620 q.kw.	@ Lm3.50	Lm628.67,0
05:	59.85 q.kw.	@ Lm8.00	Lm478.80,0
06:	6.094 q.kw.	@ Lm3.50	Lm21.33,0
	26.760 m.kw.	@ Lm1.00	Lm26.76,0
07A:	14.55 q.kw.	@ Lm2.25	Lm32.74,0
	63.890 q.kw.	@ Lm1.00	Lm63.89,0
B:	16.975 q.kw.	@ Lm3.50	Lm59.41,0
	74.540 .kw.	@ Lm1.00	Lm74.54,0
08:	57.750 q.kw.	@ Lm3.50	Lm202.13,0
	253.60 m.kw.	@ Lm1.00	Lm253.60,0
09A:	6.094 q.kw.	@ Lm3.50	Lm21.33,0
	26.760 m.kw.	@ Lm1.00	Lm26.76,0
B:	14.899 q.kw.	@ Lm2.25	Lm33.52,0
	65.420 m.kw.	@ Lm1.00	Lm65.42,0
10:	42.537 q.kw.	@ Lm3.50	Lm148.88,0
11A:	4.604 q.kw.	@ Lm3.50	Lm16.11,0
B:	6.868 q.kw.	@ Lm2.25	Lm15.45,0

C:	50.370 m.kw.	@ Lm1.00	Lm50.37,0
12:	22.611 q.kw.	@ Lm10.00	Lm226.11,0*
	99.29 m.kw.	@ Lm0.50	Lm49.65,0
13A:	Nil		Nil
B:	Nil		Nil
C:	Nil		Nil
14:	449.000 p.lin.	@ Lm1.50	Lm673.50,0
	Dritt tal-perit (1%)		<u>Nil</u>
			Lm4656.09,0
	Żid xogħol żejjed		<u>Lm 125.92,0</u>
	Ammont totali tax-xogħol		Lm4782.01,0
	Akkonti mhallsin		<u>Lm5200.00,0</u>
	Ammont imhallas żejjed lill-attur		Lm417.99,0

* Nota: Dan l-*item* mhux speċifikat; lanqas ma ssemmiet din ir-rata ta' Lm10 miż-żewġ partijiet. Għalhekk l-esponent qed jagħti l-benefiċċju tad-dubbju favur l-attur u ma biddilx din ir-rata;

Għalhekk hija l-opinjoni ta' l-esponent illi:

Dwar it-talba attriċi ebda bilanċ ma huwa dovut mis-soċjetà konvenuta lill-attur, iżda anzi s-soċjetà konvenuta hallset lill-attur Lm417.99,0 oltre dak li kien dovut lilu;

Dwar id-dikjarazzjoni ta' l-attur:

L-attur mhux dovut is-somma ta' Lm1,682.25,0 bilanċ minnu pretiż għal xogħol ta' bajjad li huwa għamel fuq inkarigu

tas-soċjetà konvenuta fil-lukanda San Pawl;

Ebda kopja ta' ittra interpellatorja ma giet esebita mill-attur;

Is-soċjetà konvenuta ppruvat li ebda ammont kwalsiasi ta' flus ma huwa dovut minnha lill-attur u li invece jinsab imhallas per saldo;

Dwar id-dikjarazzjoni tas-soċjetà konvenuta:

Il-ftehim tad-19 ta' Lulju, 1988, (dokument X a fol. 20 tal-proċess) huwa l-uniku ftehim li sar bejn il-partijiet;

Il-konvenuti *nomine* ppruvaw li matul l-esekuzzjoni tax-xoghol huma għaddew lill-attur pagamenti akkont għat-total ta' Lm5,200;

Il-konvenuti *nomine* ppruvaw li mhux biss l-ebda bilanċ mhu dovut lill-attur iżda anzi li l-attur thallas Lm417.99,0 in eċċess; l-esponent mhux kompetenti biex jirrelata dwar jekk dan l-eċċess għandux jiġi mhallas mill-attur lura lis-soċjetà konvenuta;

Il-konvenuti *nomine* ppruvaw illi l-Perit Paul Micallef kien inkarigat mill-attur - u mill-attur biss - li dana naqas li jiehu in konsiderazzjoni l-ftehim originarjament magħmul bejn il-partijiet (u wisq probabbli għaliex l-attur ma qallux b'dan il-ftehim); kif ukoll il-konvenuti *nomine* ppruvaw li f'dan il-kont il-Perit Micallef wasal għal figura totali ferm in eċċess ta' dak li kien realment dovut minnhom lill-attur”;

Illi minn ezami tal-konsiderazzjonijiet kontenuti fir-

relazzjoni l-Qorti hija tal-fehma illi ghandha tadotta l-konkluzjonijiet peritali li huma fondati u ġusti;

Ghal dawn il-motivi, tiddeċidi billi tiċhad bhala nfondata t-talba attriċi peress illi l-attur mhux talli thallas ghas-saldu, iżda kif jirriżulta mill-konkluzjonijiet peritali, thallas in eċċess ta' dak li kien lilu dovut;

L-ispejjeż jithallsu kollha mill-attur”;

Din il-Qorti hasset il-htieġa li tirriproduċi s-sentenza ta' l-Ewwel Qorti anke jekk hi fil-parti l-kbira taghha ta' natura teknika mhux biss ghaliex dan jiffaċilita l-konsiderazzjoni taghha imma ukoll, u aktar, ghaliex l-aggravju prinċipali ta' l-appellant hu li “l-perit legali (ghall-preċiżjoni teknika) u anke l-Ewwel Qorti ghamlu apprezzament hażin tal-fatti”. Aggravju li qabel xejn jippresupponi illi l-fatti li skond l-appellant l-Ewwel Qorti u l-perit tekniku apprezzaw hażin, kienu korrettement identifikati mill-appellant. Hu f'dan l-eżerċizzju bażilari li jirriżulta mill-atti proċesswali li l-appellant kien skorrett u żbaljat. Il-Qorti ser tikkunsidra qabel xejn dan l-aspett tal-vertenza;

L-appellant jaghmel is-segwenti dikjarazzjonijiet ta' fatt li fuqhom jibni l-aggravju tieghu u li inoltre bihom jittanta jiġġustifika l-parti l-kbira taż-żieda fil-prezz ta' l-appalt skond il-ftehim originali. Dikjarazzjonijiet li jirriżultaw inezatti;

L-appellant jiġġustifika din iż-żieda ghaliex skond hu kien hemm ftehim illi tinuża żebgha tal-marka Murisan u fuq parir ta' l-istess attur dak il-ftehim kien ġie modifikat u ntuzat żebgha tal-marka Sigma. L-appellant jirriveva li Charles Buhagiar, *General Manager* tas-soċjetà konvenuta nkarigata mill-esekuzzjoni tax-xoghlijiet xehed: “Jiena aċċettajt il-parir tieghu

(ta' l-attur) li tinbidel il-marka taż-żebgħa u wiegħdtu li d-differenza fil-prezz inhallasha". Dan l-aggravju seta' kellu sostanza li kieku verament kien jirriżulta illi ż-żieda tal-marka Sigma kienet ta' prezz oghla minn Murisan. Jirriżulta però l-kontra, tant li l-appellanti *nomine* oġġezzjonaw għaž-żieda fil-kont ta' l-appellant fuq din il-partita proprju għalix sabu li ż-żebgħa Sigma kienet orħos miż-żebgħa Murisan. Fatt dan ikkonfermat mill-perit tekniku li avanza ukoll raġunijiet oħra għaliex, fil-fehma tiegħu, l-appellant ma kellu l-ebda dritt li jippretendi xi żieda fuq din il-partita oltre l-prezz miftiehem fl-iskrittura originali. Anke jekk kellu jiġi aċċettat li r-rappreżentant ta' l-appellati *nomine* kien dispost li jimmodifika l-ftehim ta' l-appalt originali f'dan ir-rigward kif *ex admissis* jidher li għamel meta kien taht l-impressjoni li ż-żebgħa Sigma kienet oghla fil-prezz minn dik Murisan. Bħala fatt jirriżulta illi l-appellati *nomine* għabu prova permezz ta' rappreżentant tagħhom illi l-Murisan kienet tiswa Lm12.40 għal 10 litri waqt li s-Sigma li uża l-appellant fix-xogħol kienet tiswa Lm8.67. Din il-prova ma giet bl-ebda mod kontradetta mill-appellant u wahedha tinnewtralizza dan l-aggravju tiegħu;

L-appellant isostni li dan Buhagiar, li kif inġhad, hu persuna inkarigata mis-soċjetà konvenuta biex tiehu hsieb ix-xogħlijiet u li rriżulta li magħha l-appellant ittratta, kien jaf illi kien hemm tibdil fil-kwalità tal-katusi li kienu ser jintużaw mill-appellant. Jissottometti li "Buhagiar kien jaf li hu materjal differenti li kien ser iġib miegħu prezzijiet differenti u xorta wahda ta l-kunsens tiegħu għal tali varjazzjoni. Konsegwentement, ma jistax wiehed jikkunsidra biss ir-rati kif miftehma ... Wiehed irid jinkludi ukoll il-ftehim li sar wara li, għalkemm ma sarx bil-kitba, huwa wiehed validu li jirriżulta b'ċertezza mill-provi". Hu però din iċ-ċertezza li hi nieqsa, anzi l-provi juru pjuttost il-kontra;

L-appellant jibbaża dan is-suppost ftehim fuq din is-silta

mix-xhieda ta' Buhagiar:

“Meta gie għall-katusi mar jixtrihom (l-attur) u ċempilli biex jgħidli li l-katusi li kien juża s-soltu ma kienx sabhom. Kull ma kien sab kienu katusi ta' gauge ehxen milli juża s-soltu. Jiġna ma nifhimx f'dan ix-xogħol u rrispondejtu, “Inti mhux materjal mill-aħjar konn ftehmna li tuża?” Hu staqsieni jekk għandux jixtrihom u jiġna għidtlu illi x-xogħol ridtu lest għaliex kelli xi nies deħlin dalwaqt”;

Issa apparti li hu ċar li dan id-diskors bl-ebda mod ma jista' jikkostitwixxi ftehim gdid li jimmodifika t-termini ta' l-appalt jew li l-appaltatur b'xi mod aċċetta li jagħmel tajjeb għal xi differenza fil-prezz tal-katusi dovuta għal din il-varjazzjoni fil-kwalità, jonqos f'dik ix-xhieda dik l-espressjoni ċara u univoka meħtieġa biex tikkostitwixxi obligazzjoni għida li setgħet timmodifika l-ftehim bil-miktub bejn il-kontendenti. Ftehim li kien espressament jipprovdni mhux biss illi x-xogħol kellu jiġi esegwit b'materjal ta' l-aħjar kwalità imma ukoll *expressis* illi “l-ispejjeż kollha kienu għall-kuntrattur”. Mhux biss hu rilevanti illi fir-rigward tal-katusi kien miftiehem prezz uniku għall-materjal u xogħol (Lm1.50 il-pied) imma gie ukoll miftiehem illi dawn kellhom ikunu tal-plastik. Hu sintomatiku illi l-appellant qed jippretendi zieda fil-prezz proprju għaliex uża katusa tal-plastik għaliex ma kienx sab ta' l-asbestos li bihom is-soltu jahdem. Din il-Qorti, bħal perit tekniku u l-Ewwel Qorti, ma tistax tifhem kif l-appellant qed jippretendi li f'dawn iċ-ċirkostanzi kien hemm xi modifika tal-ftehim bil-miktub ta' l-appalt fir-rigward tal-katusi meta tali aċċettazzjoni u obligazzjoni minn imkien ma rriżultaw;

L-Ewwel Qorti kkonkludiet illi d-drittijiet professjonali ta' dan il-perit li kejjel ix-xogħol u hareġ il-kont li skond l-appellant kellu jiġi mħallas mis-soċjetà appaltatriċi kellhom jiġu

saldati mill-attur appaltatur billi kien hu li nkarigah. L-appellant isostni illi waqt li kien veru li l-perit kien tqabba minnu dan kien sar bil-kunsens ta' Buhagiar. Ix-xoghol suppost li jitkejjel mill-appaltatur skond il-prattika kostanti u s-soċjetà konvenuta dan ma ghamlitux u ghalhekk il-perit bilfors kellu jiġi nkarigat mill-appaltant bi qbil mal-konvenuti *nomine*;

Anke f'dan ir-rigward, l-appellant mhux preċiż mal-fatti. Buhagiar jixhed f'dan ir-rigward: "Jiena għidtlu illi nistghu nkejjlu x-xoghol però talabni li jiġi il-perit tiegħu ċjoè l-Perit Paul Micallef". Minn imkien ma jirriżulta illi s-soċjetà konvenuta aċċettat li tagħmel tajjeb għall-ispejjeż ta' dan il-perit jew li dan jiġi nkarigat ukoll f'isimha. Jirriżulta ukoll, però, illi dan il-perit agixxa unikament fuq istruzzjonijiet ta' l-attur u fuq l-indikazzjonijiet fir-rigward tar-rati u kundizzjonijiet tal-ftehim lilu minnu mogħtija anke jekk issa jirriżulta żbaljatament. Il-perit hareġ il-kont li issa jirriżulta skorrett fl-interess ta' l-appellant u din il-Qorti ma tarax allura kif tista' takkolla d-drittijiet professjonali tiegħu jew parti minnhom fuq is-soċjetà konvenuta li bl-ebda mod ma nkarigatu jew użufuwiet mis-servizzi tiegħu. Kif sewwa rrileva l-perit tekniku, il-Perit Micallef ma kienx il-perit dirigenti x-xogħol u l-fatt li Charles Buhagiar ma ogġezzjonax għalih ma jfissirx li b'daqshekk inkarigah għal dak ix-xogħol ta' kejl. Wisq inqas izzid il-Qorti, ma assumi xi obbligi li jagħmel tajjeb għad-drittijiet personali tiegħu;

Din il-Qorti hi, bħall-Ewwel Qorti, kompletament sodisfatta bir-relazzjoni teknika li sewwa tanalizza l-provi fir-rigward tal-ftehim ta' appalt u tal-mod kif kellu jiġi - kif minnu ġie - valorizzat. L-ebda kritika ta' sostanza ma saret mill-appellant għar-rapport peritali u allura l-aggravju tiegħu ma jistax jiġi milqugh billi l-konkluzjonijiet tal-perit tekniku jirriżultaw għustament ibbażati fuq konsiderazzjonijiet validi;

Finalment, l-appellant jagħmel refrenza għall-artikolu 1639 tal-Kodiċi Ċivili li jipprovdi illi “l-appaltatur illi ntrabat li jtella’ l-bini jew xogħol iehor kbir skond pjanta stabbilita u miftehma ... ma jista’ jitlob ebda zieda ta’ prezz minhabba li jkun żdied il-prezz ... tal-materjal ...” L-appellant jissottometti dan l-artikolu seta’ kien jiforma l-*ġustifikazzjoni legali* għall-oġġezzjonijiet ta’ l-appellati *nomine* għat-talba tiegħu biex jiżdiedu l-prezzijiet miftehma. Isostni u sa hawn jidher korrett li dan l-artikolu ma huwa bl-eba mod applikabbli għaliex ix-xogħol li għamel bħala appaltatur ma kienx xogħol ta’ bini u lanqas xogħol kbir iehor skond xi pjanta stabbilita u miftehma iżda kien biss xogħol ta’ tikkil, tibjid u katusi. Fil-verità ukoll però, dan l-artikolu hu għal kollox irrilevanti għal każ in eżami l-aktar għaliex hawn non si tratta minn xi zieda fil-prezz ta’ materjal użat fl-appalt indipendenti mill-volontà tal-kontraenti. Il-prezz tal-materjal miftiehem bl-eba mod mhu allegat li żdied. Il-pretensjoni ta’ l-appellant hi li kien hemm ftehim li l-appaltant jagħmel tajjeb għal ziedet fil-prezz ta’ l-appalt, dovuti għal suppost varjazzjonijiet għal kuntratt ta’ appalt li hu allegat li saru konsenswalment. Tali ftehim però bl-eba mod ma gie sodisfaċentement ippruvat. L-appell ta’ l-attur allura ma jistax jirnexxi;

Għal dawn il-motivi, l-appell hu miċhud u s-sentenza appellata kkonfermata bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellant.
